

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Щербань Ірина Юріївна

УДК 373.5.018.51(73)(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ У США**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Заболотна Оксана Адольфівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, доцент
кафедри практики іноземних мов

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Кнодель Людмила Володимирівна,
Київський національний університет внутрішніх
справ, професор кафедри іноземних мов;

кандидат педагогічних наук
Бойченко Марина Анатоліївна,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка, старший викладач
кафедри педагогіки

Захист відбудеться “4” березня 2011 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка за адресою: 40002, м Суми, вул. Роменська, 87.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розісланий “3” лютого 2011 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Становлення й розвиток незалежної української держави ознаменувалися низкою важливих заходів, спрямованих на виховання молодих громадян. Національна доктрина розвитку освіти України (2002 р.) проголошує освіту національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави. Розробленим на основі “Цілей розвитку тисячоліття ООН” (2000 р.) документом – “Цілі розвитку тисячоліття: Україна” (2003 р.) – наша країна взяла на себе зобов’язання упродовж 2001 – 2015 рр. створити систему якісної безперервної освіти, яка відповідатиме найкращим світовим взірцям.

Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо модернізації вітчизняної освіти є розвиток дошкільної, позашкільної та загальної середньої освіти у сільській місцевості. Необхідність підвищення ефективності освіти для жителів сільської місцевості через удосконалення механізму надання освітніх послуг, розроблення навчально-виховних осередків, виховання у сільській молоді високої моралі і культури, створення і випробування інноваційної моделі навчального закладу, упровадження педагогічних новацій і технологій задекларовано в Державній цільовій соціальній програмі “Школа майбутнього” (2007 р.).

Традиції західного суспільства з можливостями розвитку ефективних освітніх систем, адаптованих до різних соціокультурних умов, є об’єктом наукових розвідок вітчизняних педагогів. Саме таким досвідом багата система освіти США, де надають значної ваги проблемам функціонування сільської школи та пропонують оригінальні шляхи їх розв’язання. Сільські школи України та США подібні за низкою параметрів, серед яких: малочисельний склад учнів, територіальна ізольованість та високий ступінь участі в соціальному житті місцевого соціуму. У той же час США вирізняє комплексна підтримка програм розвитку сільської школи на всіх рівнях, що дає їй змогу надавати широкий спектр освітніх, культурних і соціальних послуг. Високий рівень автономії сільської школи США забезпечує навчальним закладам потенційну можливість активної участі у розв’язанні найважливіших економічних, культурних, демографічних, педагогічних проблем сільського соціуму.

Доцільність наукового опрацювання організаційно-педагогічних засад функціонування сільської школи у США зумовлюється необхідністю подолання у процесі модернізації діяльності сільської школи в Україні таких суперечностей:

- між сучасними освітніми потребами особи, сім’ї, суспільства і реальними умовами роботи більшості сільських шкіл;
- між зростаючими вимогами до якості підготовки випускників і обмеженістю освітніх можливостей української сільської школи;
- між нагальністю потреби в об’єктивному вивченні проблем

функціонування зарубіжних державних освітніх закладів у сільських регіонах та недостатнім рівнем їх дослідженості.

Важливе загальнонаукове значення з точки зору висвітлення пріоритетних напрямів та тенденцій розвитку зарубіжної школи мають праці Б. Вульфсона, В. Жуковського, Л. Кнодель, Н. Лавриченко, А. Сбруєвої та ін. За радянських часів лідерами в розробленні проблем зарубіжної педагогіки були російські вчені. Заслуговують на увагу праці І. Бринцевої, Г. Дмитрієва, П. Жильцова, Л. Костикової, З. Малькової, В. Петрищева та ін. У пострадянський період помітний внесок у розроблення цієї проблеми зробили такі сучасні українські дослідники, як Я. Бельмаз, М. Бойченко, І. Ветрова, Л. Довгань, О. Заболотна, О. Ковязіна, Т. Кошманова, О. Літвінов, Т. Ліхневська, Н. Теличко, Н. Чорна, С. Шумаєва, М. Шутова та ін. Однак питання функціонування сільської школи у США не дістали належного висвітлення у працях науковців нашої країни, на відміну від робіт російських дослідників, де означені проблеми привернули увагу Г. Андрєєвої, В. Горбачова, П. Жильцова, Л. Костикової, О. Куличкова, О. Пузирьової, В. Романова, О. Щербакової та ін. Значний внесок у розроблення проблеми функціонування сільської школи у США зробили американські дослідники: Дж. Бард, Б. Баркер, У. Гаумніц, М. Гелбрейт, А. ДеЯнг, Е. Едінгтон, Е. Кабберлі, Дж. Лі, Д. Монтгомері, П. Нахтігаль, Г. Орфілд, Дж. Стерн, П. Теобальд, Д. Тьяк, Дж. Уорден, Ф. Фостер, Г. Фот, Д. Хоббс, К. Хоулі, Дж. Хорн, Дж. Шер, Дж. Шефілд та ін.

Здійснений аналіз джерел засвідчує багатоаспектність порушеної проблематики і дає підстави констатувати, що, незважаючи на низку праць, які стосуються окремих аспектів діяльності американської школи, організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи у США ще не стали предметом комплексного наукового аналізу у вітчизняній педагогіці.

Отже, актуальність і недостатнє висвітлення проблеми у вітчизняній педагогічній думці зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **“Організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи у США”**. Під “організаційно-педагогічними засадами функціонування сільської школи у США” розуміємо вихідні положення, засадничі принципи, що визначають її функціонування та розвиток. При їх окресленні виокремлюємо організаційно-адміністративний, функціональний та соціально-педагогічний рівень.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою наукової комплексної програми Лабораторії педагогічної компаративістики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, діяльність якої координується Лабораторією порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України. Тему дослідження затверджено вченою радою університету (Протокол № 9 від 27 лютого 2006 року), узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (Протокол № 2 від 28 лютого 2006 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні засади, що забезпечують функціонування сільської школи у США; окреслити можливості творчого використання відповідного американського досвіду в Україні.

Мета дослідження конкретизується у таких **завданнях**:

- 1) здійснити історико-ретроспективний аналіз розвитку сільської школи у США і визначити його періоди;
- 2) виявити основні організаційно-адміністративні засади функціонування американської сільської школи, охарактеризувавши реформи та урядові програми, які регулюють її діяльність;
- 3) окреслити функціональні засади діяльності американської сільської школи та схарактеризувати основні напрями їх реалізації;
- 4) виокремити соціально-педагогічні засади функціонування американської сільської школи, обґрунтувавши її роль і місце як центру місцевого соціуму, узагальнивши види і форми взаємодії школи, сім'ї та громади у сільській місцевості США;
- 5) визначити можливості використання американського досвіду для модернізації організаційно-педагогічної підтримки діяльності сільської школи в Україні.

Об'єкт дослідження – функціонування сільської школи США.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи у США на організаційно-адміністративному, функціональному і соціально-педагогічному рівнях.

Методи дослідження. Відповідно до предмета, мети і завдань наукового пошуку використовувався комплекс взаємопов'язаних та взаємодоповнювальних методів дослідження, зокрема: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, порівняння, класифікація та узагальнення, що є необхідними для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців, офіційних і нормативних документів; *порівняльно-історичний* та *хронологічний*, які дали змогу в історичній ретроспективі дослідити функціонування сільської школи у США; *структурно-функціональний*, що уможливив виділення організаційно-педагогічних засад функціонування сільської школи у США та виявлення рівнів і напрямів їхньої реалізації; *компаративний*, що дозволив визначити можливості використання американського досвіду для модернізації організаційно-педагогічної підтримки діяльності сільської школи в Україні; *емпіричні* – бесіди, інтерв'ю, дискусія, обговорення дослідницьких проблем під час зустрічей з американськими колегами та листування з метою уточнення практичних аспектів діяльності сільської школи.

Джерельна база дослідження. На різних етапах наукового пошуку було використано 339 джерел, у тому числі 225 англійською мовою.

Основою дослідження стали:

- американські нормативні документи, що регламентують функціонування сільської школи (закони “Про вдосконалення шкільної освіти Америки”, “Цілі-

2000”, “Жодної дитини без освіти”, “Про рівнодоступність та удосконалення сільської освіти”, “Про безпечні сільські школи та самовизначеність громад”), урядові програми (“Навчальне дослідження”, “Програма менторства”, “Підвищення майстерності шкільних керівників та вчителів”, “Сільські школи та школи в соціально занедбаних регіонах”, “Успіх малої сільської школи”, “Рівний старт”);

- аналітичні матеріали та електронні банки даних з питань функціонування американської сільської школи національних та міжнародних організацій, передусім таких, як Американська асоціація шкільних адміністраторів, Міжнародна організація розвитку сільських районів, Державний центр освітньої статистики США, Державна коаліція по залученню батьків до освітньої діяльності школи, Державна асоціація сільської освіти, Державна асоціація середньої освіти, Асоціація малих шкільних округів, Південна асоціація сільської освіти, Організація економічного співробітництва та розвитку та ін.;

- наукові дослідження американських учених з проблем функціонування сільської школи (Р. Баркер, М. Гелбрейт, П. Деларджи, П. Делоні, А. ДеЯнг, В. Крейг, В. Лютер, Б. Міллер, Е. Мо, П. Нахтігаль, Б. Ньюман, Р. Олфорд, Л. Темблін, М. Уолл, К. Флора, Д. Хоббс, К. Хоулі, К. Холм, Дж. Шер та ін.);

- матеріали українських, американських та російських періодичних видань: “Голос України”, “Директор школи, лицею, гімназії”, “Народное образование”, “Освіта України”, “Педагогика”, “Перспективы”, “Порівняльно-педагогічні студії”, “Рідна школа”, “Стандарти і моніторинг в освіті”, “Шлях освіти”, “Adolescence”, “American Educational Research Journal”, “American Studies Journal”, “Educational Horizons”, “Educational Leadership”, “Educational Psychologist”, “International Science. Ukrainian Edition”, “Journal of Early Adolescence”, “Journal of Education Finance”, “Journal of Educational and Psychological Consultation”, “Journal of Research and Development in Education”, “Journal of Research in Rural Education”, “Journal of the American Institute of Planners”, “Journal of the Community Development Society”, “Phi Delta Kappan”, “School Health”, “The Rural Educator” тощо;

- матеріали, надані Центром американознавства в Україні, членом якого є автор.

У сукупності використані наукові і документальні джерела дають цілісне уявлення про теорію та практику функціонування сільської школи у США і дозволяють розв’язати поставлені в дисертаційному дослідженні завдання.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від 30-х років XIX ст. до початку XXI ст. *Нижня хронологічна межа* (30-ті роки XIX століття) визначається часом прийняття документів про створення державної сільської школи у США. *Верхня хронологічна межа* (початок XXI століття) визначається часом запровадження закону “Жодної дитини без освіти” (2001 р.), що знаменував собою посилення уваги до питань реструктуризації мережі сільських шкіл з урахуванням особливостей їх соціокультурного статусу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що в ньому *вперше* подано комплексну характеристику організаційно-педагогічних засад функціонування сільської школи у США; унаслідок історико-ретроспективного аналізу визначено періоди розвитку сільської школи у США (період створення і становлення, період консолідації, період модернізації та період реформування); на основі характеристики реформ та урядових програм, які регулюють діяльність сільської школи у США, виявлено основні організаційно-адміністративні засади, які є визначальними домінантами її функціонування, а саме: автономність та гнучкість управління навчальним закладом, цілеспрямоване запровадження нових освітніх технологій, розвиток професіоналізму та підвищена відповідальність учителя, реалізація здоров'язберігальних технологій, створення сприятливої для раннього навчання та для навчання дітей з особливими потребами атмосфери; на прикладі реалізації основних функцій (освітньої, культурної, соціальної, економічної та політичної) окреслено функціональні засади діяльності американської сільської школи: поліфункціональність діяльності, багаторівневність реалізації функцій, домінування соціальних функцій, пріоритетність громадозберігальної функції серед соціальних, взаємозв'язок розв'язання освітніх і соціально-економічних проблем на місцевому рівні; виокремлено соціально-педагогічні засади функціонування американської сільської школи: сільська школа як центр місцевого соціуму, як цілісна відкрита система, як соціальний інститут, що підтримує ідентичність громади та здійснює взаємовигідне партнерство з іншими агентами соціалізації; визначено можливості використання американських прогресивних ідей у модернізації організаційно-педагогічної підтримки діяльності сільської школи України (сільська школа як центр підготовки освіченого громадянина, сільська школа як осередок розвитку громади, мережева взаємодія, соціальне партнерство).

Уточнено наукові підходи до періодизації розвитку системи шкільної освіти США, положення про взаємодію школи, сім'ї та громади як основних агентів соціалізації молоді в сільських регіонах США та їх вплив на ефективність функціонування системи шкільної освіти; роль державних програм у реалізації стратегій розвитку сільської освіти.

Подальшого розвитку дістали визначення основних понять і категорій дослідження, а також функцій школи як інституту формальної освіти. До наукового обігу введено нові факти, ідеї і підходи до вивчення діяльності сільської школи.

Практичне значення дослідження. Теоретичні результати й висновки дослідження щодо організаційно-адміністративних, функціональних, соціально-педагогічних засад функціонування сільської школи можуть бути використані в ході розв'язання наукових і практичних завдань реформування української освіти, формування національної освітньої політики. Систематизовані та узагальнені положення, фактологічний матеріал, джерельна база можуть стати основою для подальших наукових розвідок з історії педагогіки, управління освітою в сільських регіонах, для розширення,

доповнення та оновлення змісту навчального курсу історії педагогіки; розробки спецкурсів із порівняльної педагогіки, при написанні підручників та посібників з історії педагогіки та порівняльної педагогіки. Методичні матеріали можуть бути впроваджені в навчально-виховний процес під час викладання курсів з історії педагогіки та порівняльної педагогіки у ВНЗ, під час реалізації планів виховної роботи українських сільських шкіл.

Результати дослідження використано під час розробки планів навчально-виховної роботи в школах Уманського району, зокрема ЗОШ с. Дмитрушки (довідка про впровадження № 212 від 23.11.2010 року), ЗОШ с. Родниківка (довідка про впровадження № 356 від 25.11.2010 року), навчально-виховного комплексу “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I–III ступеня” с. Піківець (довідка про впровадження № 186 від 22.11.2010 року); при викладанні курсу “Основи психології і педагогіки” для студентів II курсу факультету менеджменту Уманського національного університету садівництва (довідка про впровадження № 20-06 / 1138 від 01.12.2010 року); у навчальному курсі “Історія педагогіки” для студентів факультету іноземної філології Інституту філології та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка про впровадження № 2017 / 01 від 03.12.2010 року); у навчальних курсах “Педагогіка”, “Порівняльна педагогіка”, “Моделі і технології виховання у зарубіжних країнах” Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка про впровадження № 1620 від 25.10.2010 року).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях Лабораторії педагогічної компаративістики УДПУ імені Павла Тичини; були предметом виступів на міжнародних науково-практичних конференціях: “Актуальні проблеми американознавства” (Київ, 2006), “Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця” (Київ, 2007), “Іноземна мова як фактор входження в міжнародний освітній простір” (Київ, 2007), “Актуальні проблеми філології та американські студії” (Київ, 2008), “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” (Київ – Умань, 2008), “Актуальні проблеми американознавства” (Київ, 2008), “Цивілізація – культура – образование: из прошлого в будущее” (Єкатеринбург, Росія, 2009), “Наука и общество на грани тысячелетий” (Київ, 2009), “Актуальні проблеми філології та американські студії” (Київ, 2009), “Освіта і наука в умовах глобальних викликів” (Сімферополь, 2009), “Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном” (Горлівка, 2009); на міжнародній науково-методичній конференції “Методы совершенствования фундаментального образования в школах и вузах” (Севастополь, 2009), “Розбудова освіти для суспільства знань: мова, полікультурність, особистість” (Умань, 2010); *всеукраїнських* науково-практичних Інтернет-конференціях “Україна наукова” (Київ, 2007), “Соціум. Наука. Культура.” (Київ, 2009); *всеукраїнському науково-методичному семінарі* “Розвиток порівняльної педагогіки в Україні: стан, проблеми та перспективи” (Умань, 2009); *всеукраїнському методологічному семінарі* “Актуальні

проблеми вітчизняної порівняльної педагогіки за умов євроінтеграційних процесів” (Ніжин, 2010), *науково-практичному семінарі* “Порівняльно-педагогічні студії – 2010” (Київ, 2010).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли відображення у 22 одноосібних працях, з них 7 статей у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 2 статті – у зарубіжних фахових виданнях, 12 тез у збірниках матеріалів наукових конференцій та 1 методичні рекомендації.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 262 с. Обсяг основного тексту – 181 с. У списку використаних джерел зазначено 339 найменувань, з яких 225 англійською мовою. Дисертація містить 2 таблиці та 5 рисунків, 6 додатків на 46 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, показано ступінь його наукової розробки та зв'язок із науковими програмами та планами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи, вказано хронологічні межі, джерельну базу, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, стан апробації та впровадження результатів наукового пошуку, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **“Теоретичні засади діяльності американської сільської школи”** – проаналізовано стан дослідженості проблеми, на основі вивчення та аналізу наукової літератури визначено ключові поняття дослідження і здійснено історико-ретроспективний аналіз розвитку американської сільської школи.

Результати аналізу літератури з досліджуваної проблеми засвідчили, що розвиток системи американської освіти, особливо в сільських регіонах, не отримав належного висвітлення в дослідженнях вітчизняних педагогів за часів існування СРСР і УРСР. Необхідність наближення сучасної української освітньої системи до світових стандартів спричинила актуальність досліджень у галузі шкільної освіти США. Об'єктом наукових розвідок російських та вітчизняних вчених стали: освітні стандарти середньої школи США (О. Бесарабова), інформаційні технології як засіб підвищення ефективності навчального процесу в середній школі США (Ю. Лупиногіна), педагогічні аспекти формування громадянськості учнів США (О. Савельєва), особливості навчання обдарованих дітей у початковій школі США (О. Столбова), соціально-педагогічні основи гуманізації взаємин між учителем і учнями у процесі навчання в сучасних школах США (Л. Судовчихина), інтеграція виховного потенціалу школи, сім'ї і громади в США (Р. Фахрутдінов), теорія і практика підготовки до працевлаштування учнів загальноосвітніх шкіл і професійно-технічних навчальних закладів зарубіжних країн: на досвіді США, Німеччини, Данії (О. Федотова). Окремі аспекти проблеми функціонування сільської школи

США розглянуті Г. Іванюк у статті “Сільська школа в Україні та США: тенденції розвитку”, де висвітлено питання функціонування сільської школи і показано відмінності між сільськими та міськими школами у США.

На основі проведеного аналізу наукових досліджень у галузі сільської шкільної освіти у США в розділі конкретизовано сутнісні характеристики основних понять: “сільська територія”, “місцева громада”, “сільська школа”, “організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи”, “функція сільської школи”, “взаємодія”, “період”, “етап”.

Зокрема, для окреслення сутності поняття *сільські території* застосовано визначення ОЕСР, згідно з яким територіальна одиниця є сільською, якщо щільність населення нижча, ніж 150 жителів на квадратний кілометр, та класифікаційну систему Державного центру освітньої статистики США, за якою сільським є регіон, який не лежить усередині урбанізованої області або міського кластера. Школа, яка функціонує в сільській територіальній одиниці, називається *сільською*. Одиницею розселення в сільських регіонах є *громада* – група людей, об’єднаних спільним становищем, інтересами тощо, що ставлять перед собою спільні завдання. Доведено, що ефективність організації навчального процесу у сільській школі безпосередньо пов’язана з типом громади, в якій вона функціонує (стабільна сільська громада, неблагополучна громада, високо розвинена громада, відроджена сільська громада, ізольована сільська громада).

Беручи до уваги цілі освіти, зміст навчально-виховного процесу, діяльність педагога та учня в системі освіти, доступність освіти, зв’язок освіти з національною культурою, визначено такі періоди розвитку американської сільської школи, які, у свою чергу, поділено на етапи.

Період створення і становлення державної американської сільської школи (1830 – 1890 рр.)

I етап (1830 – 1860 рр.) – створення державної школи (у тому числі й сільської). Початок етапу збігається з початком побудови світської державної школи, яка стала результатом розвитку громадянського суспільства. У цей час відбувається трансформація освіти в сільських регіонах, пов’язана з новими формами ведення фермерського господарства, розвитком технічного прогресу та поширенням засобів масової інформації. Етап триває до початку громадянської війни 1861 – 1865 рр.

II етап (1861 – 1890 рр.) – встановлення обов’язкового початкового навчання внаслідок практичного запровадження демократичних положень про рівність можливостей, проголошених під час громадянської війни. Сільська школа розпочала поступ до реорганізації, яка перш за все мала на меті максимальне наближення до міської освіти. Це призвело до часткової втрати сільською школою своєї традиційної ролі центру місцевого соціуму.

Період консолідації американської сільської школи (1890 – 1945 рр.)

I етап (1890 – 1920 рр.) – реорганізація американської початкової школи в масову, розширення середньої освіти. Відбулися стрімкі зміни в житті сільської громади, зумовлені реорганізацією та комерціалізацією сільського

господарства. У 1907 році створено Державну асоціацію сільської освіти, робота якої була спрямована на захист інтересів шкіл та освітян сільських та малозаселених регіонів США. У 1908 році з ініціативи президента Т. Рузвельта було призначено Комісію у справах сільських регіонів США.

II етап (1920 – 1945 рр.) – трансформації сільської школи, зумовлені запровадженням ідей прогресивізму Дж. Дьюї. Освіта набула більш практичного характеру, відбулася остаточна відмова школи від єдиних програм і вимог до знань учнів. Верхня межа етапу визначена законодавчим проголошенням права сільських школярів на задовільну сучасну початкову та середню освіту (Ухвала Конференції з питань сільської освіти, 1944 р.).

Період модернізації американської сільської школи (1945 – 1980 рр.)

I етап (1945 – 1960 рр.) – модернізація засобів, форм і методів навчання, зумовлена прагненням підвищити інтелектуальний потенціал нації. Шляхом оптимізації фінансових ресурсів відбулося об'єднання (консолідація мережі) сільських шкіл. Актуалізація питань збереження ціннісного та культурного капіталу американського суспільства шляхом відновлення засадничої ролі сільської школи як центру місцевого соціуму.

II етап (1960 – 1980 рр.) – стрімке підвищення вимог до рівня загальноосвітньої і спеціальної підготовки робочої сили, спричинене усвідомленням США втрати позицій лідера на світовій арені, зумовлене “Супутниковим синдромом” 1957 р. Відновлення малою (сільською) школою статусу “кращої освітньої системи”. Відбувалася “зворотна міграція” міського населення до сільської місцевості, пов’язана зі сподіваннями на сільський економічний та освітній ренесанс.

Період реформування американської сільської школи (1980 рр. – початок XXI ст.)

I етап (1980 – 1990 рр.) – реформування шкільної освіти з метою підвищення її ефективності та приведення у відповідність з вимогами часу, підвищення конкурентоспроможності американців на світовому ринку. Початок етапу визначається часом проголошення ініціативи “Нація в небезпеці” (1983 р.). Основні акценти федеральної політики в галузі освіти були перенесені з розширення доступу до освіти на підвищення її якості. Відповідність сільської школи державним вимогам була досягнута спільними зусиллями школи та громади.

II етап (1990 рр. – поч. XXI ст.) – продовження реформування сільської освіти з метою забезпечення якості і рівного доступу до знань, реструктуризації мережі сільських шкіл з урахуванням особливого соціокультурного статусу сільської школи. Ці тенденції знайшли відображення в законі “Про вдосконалення шкільної освіти Америки” (1994 р.), поправці “Жодної дитини без освіти” (2001 р.) до закону 1965 року “Про початкову і середню освіту” та у програмі “Вдосконалення сільської школи”, прийнятій Конгресом США. Міністерство освіти США створює спеціальний структурний підрозділ із фахівців різних галузей для вирішення проблем сільської школи.

Встановлено, що константною особливістю функціонування школи

протягом усіх періодів залишається той факт, що вона була і є основним інститутом формальної освіти, доступної в сільських громадах США.

У другому розділі – **“Специфіка функціонування сільської школи у США”** – систематизовано організаційно-адміністративні, функціональні та соціально-педагогічні засади діяльності сільської школи США.

Для виявлення організаційно-адміністративних засад функціонування американської сільської школи подано характеристику реформ і урядових програм, спрямованих на підвищення її ефективності. З'ясовано стратегії державних реформ, метою яких стало надання якісної освіти для всіх учнів сільської школи: “Цілі – 2000” (1994 р.), “Про вдосконалення шкільної освіти Америки” (1994 р.), “Про вдосконалення шкільної освіти” (1997 р.), “Жодної дитини без освіти” (2001 р.). Встановлено, що на федеральному рівні у США функціонує низка програм академічного, адміністративного, науково-дослідного, соціалізаційного та валеологічного спрямування. Найбільш значущими з них є: “Сільські школи та школи в соціально занедбаних регіонах”, “Успіх малої сільської школи”, “Рівний Старт”, “Підвищення майстерності шкільних керівників та вчителів” та “Програма менторства”. Вони спрямовані на покращення академічних показників сільських шкіл, забезпечення професійного зростання кадрового складу, поширення інноваційних освітніх технологій, удосконалення методичного забезпечення навчального процесу, створення у школі безпечного та вільного від наркотиків середовища, поширення здорового способу життя, посилення взаємодії батьків, учителів, керівників, адміністраторів та іншого персоналу школи у задоволенні освітніх потреб дітей.

З метою окреслення функціональних засад діяльності американської сільської школи розкрито поліфункціональний характер її діяльності, окреслено п'ять головних функцій школи в сільських регіонах: освітню, культурну, соціальну, економічну та політичну. Найоб'ємнішою визнано соціальну функцію, яка поєднує в собі завдання соціалізації особистості, сприяння соціальній мобільності, громадозбереження, соціальної інтеграції та консультування. Доведено, що поліфункціональний характер діяльності американської сільської школи забезпечує реалізацію і успішний розвиток освітньо-виховних потреб індивіда та соціуму, має вплив на розв'язання проблем збереження здоров'я, зайнятості населення, соціальної, економічної та демографічної політики.

Для виокремлення соціально-педагогічних засад функціонування американської сільської школи визначено місце і роль сільської школи у місцевому соціумі. Встановлено, що громада у США є основною одиницею розселення, в межах якої здійснюється первинне адміністративне управління освітою. Згідно з американським освітнім законодавством органи місцевого самоврядування в сільській громаді значною мірою відповідають за адекватне фінансування, матеріальне, кадрове, методичне забезпечення сільських шкіл.

Виявлено, що сільська школа Америки посідає особливе місце у структурі села, будучи не тільки єдиною (у більшості випадків) освітньою

установою, але і соціальним, культурозберігальним центром. Досліджено, що взаємодія сільської школи США з місцевим соціумом полягає в тісній співпраці трьох взаємодоповнювальних соціальних інститутів – школи, сім'ї та громади. Ефективність взаємодії школи і громади як визначальної засади функціонування навчального закладу зумовлена низкою соціально-економічних, педагогічних, організаційних умов та основними характеристиками американської сільської громади, серед яких головними є залучення дітей до сільськогосподарської праці з раннього віку, збереження традицій і релігійних вірувань, відкритість особистого життя.

У ході дослідження виявлено найбільш поширені *види* взаємодії школи і громади у процесі навчання та виховання дітей за основними напрямками діяльності (надання необхідних освітніх послуг молодому поколінню, реалізація спільних освітніх проектів школи і громади, співпраця у створенні розвивальних програм для молоді, співпраця школи і місцевого соціуму у сфері розвитку регіональної економіки, створення громадо-орієнтованих шкіл) та за функціями (функціонування школи як культурно-освітнього центру; функціонування громади як засобу навчання через освітні проекти в рамках громади; функціонування школи як бази для підприємств, у рамках діяльності яких учні мають можливість здійснити професійну підготовку). Серед видів взаємодії школи та сім'ї виявлено: 1) інформування батьків про діяльність школи; 2) підвищення педагогічної культури батьків; 3) залучення батьків до участі в заходах, що проводяться школою; 4) участь батьків в ухваленні рішень з питань функціонування школи; 5) діяльність батьків, спрямована на захист інтересів дітей; 6) робота батьків у ролі помічників учителів (волонтерів); 7) діяльність батьків у ролі “домашніх репетиторів”.

Систематизовано *форми* взаємодії школи та громади: 1) проведення спільних заходів пізнавального характеру: ігор, конкурсів, вікторин, вечорів поезії тощо; 2) посередництво в отриманні вільного доступу до освітніх ресурсів школи та громади; 3) залучення співгромадян до участі у програмах додаткової освіти і позакласної діяльності (секції, гуртки, дитячі громадські організації тощо). Узагальнено форми взаємодії сільської школи із сім'єю у процесі навчання і виховання дітей: 1) участь у діяльності школи, членство батьків у шкільних та батьківських асоціаціях, сімейних співтовариствах; 2) особисті контакти вчителів і батьків; 3) організація спеціального прокату книг, відеофільмів, аудіозаписів з питань розвитку навичок та вмінь правильного виховання дітей для роботи батьків у ролі тьюторів школярів; 4) допомога у виконанні домашніх завдань; 5) керівництво навчально-виховною діяльністю дітей удома та створення сприятливих для цього умов; 6) сприяння використанню доступних культурно-освітніх можливостей (музеїв, галерей тощо); 7) консультування у сімейному центрі.

Встановлено, що взаємодія школи, сім'ї та громади в сільських регіонах США характеризується багатовекторністю шляхів та механізмів, проте в результаті ефективної співпраці виграють усі суб'єкти діяльності: учні, батьки, школа і громада в цілому.

Третій розділ – “Перспективи використання американського досвіду для вдосконалення освіти в сільських регіонах України” – присвячено вивченню специфіки функціонування сільської школи в Україні та окресленню можливостей творчого використання американського досвіду в умовах реформування діяльності вітчизняної сільської школи.

З огляду на інтегративність та глобалізаційність сучасних напрямів розвитку системи вітчизняної освіти на основі вивченого американського досвіду пропонуємо такі стратегічні засади вдосконалення діяльності української сільської школи:

- *сільська школа як центр підготовки освіченого громадянина* (активізація освітнього середовища сільської школи як чинника посилення впливу навчального закладу на становлення освіченого громадянина);
- *школа як осередок розвитку громади* (рисом сільської школи має стати пристосованість до інтересів громади та потреб населення, коли всі аспекти функціонування школи обумовлюються потребами соціально-економічного та культурного розвитку місцевого соціуму);
- *мережева взаємодія* (внутрішньоінституційна інтеграція в освітній сфері, спрямована на об’єднання ресурсів та зусиль освітніх установ, що сприятиме утвердженню сільської школи як освітнього центру місцевої громади);
- *партнерство* (міжінституційна інтеграція ресурсів освітніх та інших інституцій соціуму, спрямована на взаємовигідну підтримку сільської школи).

Урахування названих вище засад, на нашу думку, обумовить подальший розвиток українського села та допоможе знайти оптимальні варіанти модернізації сільської освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи у США. Реалізовані мета і завдання дають можливість зробити такі висновки.

1. Здійснено історико-ретроспективний аналіз розвитку сільської школи у США. З урахуванням цілей освіти, змісту навчально-виховного процесу, діяльності педагога та учня в системі освіти, доступності освіти, зв’язку освіти з національною культурою тощо, виділено чотири періоди розвитку американської сільської школи, які, у свою чергу, поділені на етапи. Встановлено, що впродовж історії свого розвитку (*період створення і становлення (1830 – 1890 рр.); період консолідації (1890 – 1945 рр.); період модернізації (1945 – 1980 рр.); період реформування (1980 рр. – початок XXI ст.)*) сільська школа Америки поступово набирала все більш широких, значущих для суспільства функцій, зміст яких зумовлювався соціально-економічними і культурно-освітніми потребами країни в цілому та місцевих громад зокрема.

2. Для виявлення основних організаційно-адміністративних засад

функціонування американської сільської школи проаналізовано та схарактеризовано реформи і урядові програми, які регулюють її діяльність. За результатами аналізу встановлено, що сучасна сільська школа у США працює в межах прийнятих у цей період законодавчих документів і федеральних програм (“Цілі – 2000” (1994 р.), “Про вдосконалення шкільної освіти Америки” (1994 р.), “Про вдосконалення шкільної освіти” (1997 р.), “Жодної дитини без освіти” (2001 р.)). Зазначені документи спрямовані на розширення можливостей вибору споживачами освітніх послуг; надання доступу до отримання дуальної освіти (поєднання академічної і професійної підготовки); удосконалення переходу від середньої до старшої шкільної ланки і від середньої школи до післяшкільної освіти та працевлаштування; покращення якості сільської освіти шляхом модернізації освітніх технологій; підвищення вимогливості до результатів навчальної діяльності учнів; налагодження процесу залучення батьків та громади до процесу прийняття освітніх рішень.

Результати аналізу державних документів засвідчили, що законами передбачено: шляхи покращення освітнього рівня через забезпечення фінансовою підтримкою сільських державних шкіл відповідно до їх потреб; підтримку всебічної реструктуризації шкіл; належне застосування телекомунікаційних технологій навчання; підтримку інноваційних програм та проектів, спрямованих на підвищення ефективності сільського шкільництва; покращення соціального добробуту сільських школярів; проведення координованих досліджень проблем сільської освіти; заохочення взаємодії громади, родини та виробництва; поширення концепції “громада як школа” (community-as-school), що має відіграти провідну роль у соціально-економічному оновленні місцевої спільноти.

Встановлено, що на федеральному рівні у США функціонують програми академічного, адміністративного, науково-дослідного, соціалізаційного та валеологічного напрямів, спрямовані на подальшу демократизацію шкільної освіти, покращення якості навчання та забезпечення рівного доступу всіх громадян до якісної освіти в сільських регіонах. Доведено, що такі програми передбачають додаткове фінансування шкіл у районах з погано розвиненою економікою, педагогічну підтримку дітей із незаможних родин, розв’язання проблем, пов’язаних із культурною та соціальною неоднорідністю учнівських контингентів сільських шкіл.

Характеристика реформ та урядових програм, які регулюють діяльність сільської школи у США, сприяла виявленню основних організаційно-адміністративних засад, які є визначальними домінантами її функціонування: автономність та гнучкість управління навчальним закладом; цілеспрямоване запровадження нових освітніх технологій; розвиток професіоналізму та підвищена відповідальність учителя; реалізація здоров’язберігальних технологій; створення атмосфери, сприятливої для раннього навчання та для навчання дітей з особливими потребами.

3. Використання структурно-функціонального аналізу дозволило виділити п’ять груп функцій сільської школи (освітні, культурні, економічні, політичні та соціальні), які визначають функціональні засади їх діяльності.

У межах реалізації останньої, найбільш широкої групи функцій, виконуються завдання громадозбереження, соціальної інтеграції та консультування. Продемонстровано основні напрями реалізації функцій. Доведено, що поліфункціональний характер діяльності американської сільської школи виявляється як через задоволення освітніх та культурних потреб, так і через позитивний економічний вплив на зайнятість місцевого населення та інфраструктуру, вплив на соціальну інтеграцію та соціумну ідентичність, функціонування як арени місцевої політики, забезпечення ресурсів для розвитку громади, посередництво в постачанні соціальних та оздоровчих послуг. Підкреслено домінування функцій соціального спрямування, що зумовлено особливим статусом сільської школи. В результаті аналізу реалізації основних функцій окреслено функціональні засади діяльності американської сільської школи: поліфункціональність діяльності; багаторівневність реалізації функцій; домінування соціальних функцій; пріоритетність громадозберігальної функції серед соціальних; взаємозв'язок розв'язання освітніх і соціально-економічних проблем на місцевому рівні.

4. З метою виокремлення соціально-педагогічних засад функціонування американської сільської школи обґрунтовано її роль і місце як центру місцевого соціуму, узагальнено види і форми взаємодії школи, сім'ї і громади в сільській місцевості США. Досліджено, що школа в сільській місцевості Америки посідає особливе місце у структурі села: будучи соціальним, культурозберігальним центром, вона опосередковано впливає на розв'язання проблем збереження здоров'я, зайнятості населення, соціальної, економічної та демографічної політики громади. Встановлено, що взаємодія сільської школи США з місцевим соціумом полягає в тісній співпраці трьох взаємодоповнювальних соціальних інститутів – школи, сім'ї та громади.

Виокремлено провідні соціально-педагогічні засади функціонування американської сільської школи: сільська школа як центр місцевого соціуму, як цілісна відкрита система, як соціальний інститут, що підтримує ідентичність громади та здійснює взаємовигідне партнерство з іншими агентами соціалізації;

5. Компаративний аналіз американського досвіду функціонування сільської школи дав змогу окреслити можливості використання його прогресивних ідей у модернізації та підтримці діяльності сільської школи в Україні на загальнодержавному, регіональному рівнях та рівні громад. Виділено організаційно-педагогічні засади: школа як центр підготовки освіченого громадянина на селі, школа як осередок розвитку громади, мережева взаємодія, партнерство.

Зважаючи на накопичений у США досвід реалізації організаційно-педагогічних засад функціонування сільської школи та певну спільність характеристик шкіл сільських регіонів обох країн, низка дієвих аспектів може мати практичну значущість у розв'язанні проблем, що стоять перед сільською освітою нашої країни за умови їх творчого переосмислення та адаптації до умов життя українського села.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми

функціонування сільської школи у США. Подальшої розробки потребують питання забезпечення дуальної освіти в сільських регіонах, навчання дітей з особливими потребами, підготовка кваліфікованих кадрів для роботи в сільських школах, соціалізація учнівської молоді у сільській школі США, запровадження мас-медійних навчальних технологій у сільських регіонах США та ін.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено у таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України

1. Щербань І. Ю. Стан сільської школи США в середині ХХ століття / І. Ю. Щербань // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. М. Т. Мартинюк. – К. : Наук. світ, 2007. – С. 164–169.

2. Щербань І. Ю. “Школа майбутнього” О. А. Захаренка / І. Ю. Щербань // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2007. – С. 135–138.

3. Щербань І. Ю. Американська сільська школа як культурно-освітній центр місцевої громади / І. Ю. Щербань // Педагогіка та психологія. – 2007. – № 2 (55). – С. 133–139.

4. Щербань І. Ю. Типологізація американських сільських громад: локальна специфіка / І. Ю. Щербань // Вісник Черкаського державного університету імені Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – С. 150–153.

5. Щербань І. Ю. Освіта сільської Америки кінця ХХ століття та її основні характеристики / І. Ю. Щербань // Рідна школа. – 2009. – № 8–9. – С. 76–78.

6. Щербань І. Ю. Сучасні тенденції розвитку освіти сільських регіонів США / І. Ю. Щербань // Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ “ДонНТУ”, 2009. – Випуск 5(155), ч. II. – С. 55–58.

7. Щербань І. Ю. Партнерські зв’язки загальноосвітньої школи у сільській місцевості США / І. Ю. Щербань // Порівняльно-педагогічні студії. – 2009. – № 1. – С. 57–62.

Статті у наукових і науково-методичних виданнях

8. Щербань І. Ю. Взаимодействие американской сельской школы с социальной средой (80-е гг. ХХ в.) / И. Ю. Щербань // Цивилизация – культура – образование : из прошлого в будущее : материалы заочной Международной научно-практической конференции, 30 марта 2009 г. : в 2 ч. / Урал. гос. пед. ун-т ; отв. ред. Я.Ф. Яфальян. – Екатеринбург, 2009. – Ч. 1. – С. 274–280.

9. Shcherban I. American Rural School : in the Mirror of Cross-cultural Research / I. Shcherban // International Science Ukrainian Edition. – Lulu Press Inc., 2010. – P. 25–28.

Методичні рекомендації

10. Щербань І. Ю. Сільська школа США : функціональні засади діяльності (методичні рекомендації до курсу “Історія педагогіки” для студентів вищих закладів педагогічної освіти) / І. Ю. Щербань. – Умань: АЛМІ, 2010. – 100 с.

Тези та матеріали наукових конференцій

11. Щербань І. Ю. Американська сільська школа II половини ХХ століття / І. Ю. Щербань // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 березня 2007 р. : в 2 т. – Т. 2 / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. В. Петренка. – К. : НАУ, 2007. – С. 109–110.

12. Щербань І. Ю. Освітні прагнення школярів сільської школи Америки / І. Ю. Щербань // Іноземна мова як фактор входження в міжнародний освітній простір : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 червня 2007 р. – Умань : АЛМІ, 2007. – С. 240–242.

13. Щербань І. Ю. Школа сільської Америки / І. Ю. Щербань // Україна наукова : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 20–22 грудня 2007 р. – К., 2007. – С. 66–67.

14. Щербань І. Ю. Консолідаційні процеси в американській освіті II половини ХХ століття / І. Ю. Щербань // Актуальні проблеми філології та американські студії : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 24–25 квітня 2008 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К. : Вид-во Європ.ун-ту, 2008. – С. 126–127.

15. Щербань І. Ю. Взаємодія громади та школи в сільських регіонах США (II пол. ХХ ст.) / І. Ю. Щербань // Соціум. Наука. Культура : тези IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / Інститут наукового прогнозування (м. Київ), Кримський інститут економіки та господарського права (м. Севастополь), ТОВ “ТК Меганом” (м. Київ). – К., 2009. – С. 41–42.

16. Щербань І. Ю. Strenths and Chalenges of American Rural School / І. Ю. Щербань // Актуальні проблеми філології та американські студії : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 22–24 квітня 2009 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С. 161–164.

17. Щербань І. Ю. Переваги та недоліки в сільських регіонах США / І. Ю. Щербань // Порівняльно-педагогічний калейдоскоп (Вісник лабораторії педагогічної компаративістики) : матеріали II Всеукраїнського науково-методичного семінару, 16 березня 2009 р. – Умань, 2009. – С. 23–24.

18. Щербань І. Ю. Демократія та освіта в американській сільській школі / І. Ю. Щербань // Наука и общество на грани тысячелетий : матеріали

І Міжнародної науково-практичної конференції, 14–20 квітня 2009 р. – К., 2009. – С. 121–123.

19. Щербань І. Ю. Школа як локальна культурно-освітня система сільських регіонів США / І. Ю. Щербань // Освіта і наука в умовах глобальних викликів : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 12–14 червня 2009 р. – Сімферополь : ЦРОНІ, 2009. – Т. 1 – С. 110–112.

20. Щербань І. Ю. Переваги навчання в сільській школі США / І. Ю. Щербань // Методы совершенствования фундаментального образования в школах и вузах : материалы XIV Международной научно-методической конференции, 21–25 сентября 2009 г. – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2009. – С. 149–152.

21. Щербань І. Ю. Інформаційні технології в освіті школярів сільських регіонів США / І. Ю. Щербань // Розбудова освіти для суспільства знань : мова, полікультурність, особистість : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Умань : РВЦ “Софія”, 2010. – С. 52–54.

22. Щербань І. Ю. Взаємодія школи, сім’ї та місцевого соціуму в освіті сільських регіонів Америки / І. Ю. Щербань // Порівняльно-педагогічні студії – 2010 : матеріали науково-практичного семінару. – К. : “Інформаційні системи”, 2010. – С. 52–54.

АНОТАЦІЇ

Щербань І. Ю. Організаційно-педагогічні засади функціонування сільської школи у США. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. – Суми, 2011.

Дисертацію присвячено вивченню організаційно-педагогічних засад функціонування сільської школи у США. Унаслідок історико-ретроспективного аналізу визначено періоди розвитку сільської школи у США (період створення і становлення, період консолідації, період модернізації та період реформування). На основі характеристики реформ та урядових програм, які регулюють діяльність сільської школи у США, виявлено основні організаційно-адміністративні засади, які є визначальними домінантами її функціонування. На прикладі реалізації основних функцій (освітньої, культурної, соціальної, економічної та політичної) окреслено функціональні засади діяльності американської сільської школи. Виокремлено соціально-педагогічні засади функціонування американської сільської школи. Визначено можливості використання американських прогресивних ідей у модернізації та підтримці діяльності сільської школи України.

Ключові слова: сільська школа США, організаційно-педагогічні засади, організаційно-адміністративні засади, соціально-педагогічні засади, функціональні засади.

Щербань И. Ю. Организационно-педагогические основы функционирования сельской школы в США. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Сумской государственный педагогический университет имени А.С. Макаренко. – Сумы, 2011.

Диссертация посвящена изучению организационно-педагогических основ функционирования сельской школы в США. В результате историко-ретроспективного анализа определены периоды развития сельской школы в США (период создания и становления, период консолидации, период модернизации и период реформирования). На основе характеристики реформ и правительственных программ, которые регулируют деятельность сельской школы в США, выявлены организационно-административные основы, которые являются определяющими доминантами ее функционирования. На примере реализации функций (образовательной, культурной, социальной, экономической и политической) очерчены функциональные основы деятельности американской сельской школы. Выделены социально-педагогические основы функционирования американской сельской школы. Определены возможности использования американских прогрессивных идей в модернизации и поддержке деятельности сельской школы Украины.

Ключевые слова: сельская школа США, организационно-педагогические основы, организационно-административные основы, социально-педагогические основы, функциональные основы.

Shcherban' I. Organizational and Pedagogical Bases of Rural School Functioning in the USA. – Manuscript.

The thesis on competition of the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the Speciality 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko. – Sumy, 2011.

The thesis is devoted to the organizational and pedagogical bases of the rural school functioning in the USA. On the basis of scientific literature and normative documents analysis the actuality of problem and essence of the research subject have been defined. The historical and retrospective analysis of American rural school development has been carried out and four periods of the rural school formation development have been described (the period of creation and formation of the state rural school, the period of consolidation, the period of modernization and the period of reformation of American rural school). It has been determined that the constant feature of the rural school functioning during all of the periods is its being the principal institute of formal education, accessible in rural communities of the USA.

Organizational and pedagogical bases of the USA rural school that determine its

functioning and development have been found out. Among organizational bases, we distinguish a legislative and administrative ones, among pedagogical bases – multifunctional character of its activity (functional bases) and the central role in local community life (social bases). It has been discovered that rural school occupies the special place in the village structure, carrying out the role of educational, social, cultural center, influencing the solution of health problems, community members' employment, and social, economic and demographic policy of rural society. The multifunctional character of the American rural school is realized by performing five main functions: educational, cultural, social, economic and political. The social function is the widest and combines the function of the personality socialization, the function of social mobility assistance, the community retaining function, the function of social integration and the consultative function. It has been investigated, that the USA rural school partnership with local society is fulfilled in close collaboration of three social institutes: the school, the family and the community, the most widespread kinds and forms of school-community education co-operation have been found out. It has been estimated that rural school-family-community co-operation in the USA is directed at the educational system perfection; upgrading students' knowledge; forming the civil position and sense of belonging to the community; an increase of agricultural professions prestige; prevention of early criminality, alcoholism, drug addiction and juvenile pregnancy; preparation for going to college; support of school stuff; school building and equipment modernization etc.

Reforms and governmental programs, targeted at the increase of rural school work efficiency have been studied. It has been defined that the modern rural school of the USA works within the framework of the legislative documents “Goals – 2000” (1994), “Improving America's Schools Act” (1994), “School Improvement Act” (1997), “The No Child Left Behind Act” (2001). They provide the ways of educational level improvement through the financial support of rural state schools; the maintenance of the comprehensive rural school restructuring; proper application of telecommunication technologies; the support of the innovative programs and projects, directed at the increase of rural education efficiency; improvement of educational and social welfare of rural schoolchildren; the encouragement of community, family and production co-operation; the support of school-community partnership as a factor of economic renovation; the distribution of “community-as-school” conception. It has been found out that at the state level in the USA the programs of academic, administrative, scientific, socialization and health-safety directions function. They are aimed at the subsequent rural school education democratization, the improvement of education quality and providing an equal access to high-quality education in rural regions; foresee refinancing of schools in districts with undeveloped economy; pedagogical support of children from low-income families; cultural and social heterogeneity problems solving.

The analysis of the American rural school functioning experience has enabled to outline the possibilities of the progressive ideas implementation in the matters of Ukrainian rural school modernization and support on such organizational and

pedagogical bases as: school as a center of rural educated citizen preparation; school as a center of community development; network co-operation; partnership. Considering the similarity of the American and Ukrainian rural school descriptions, the row of effective aspects can have practical significance in the decision of problems which stand before rural school of our country on the assumption of their creative adaptation to the circumstances of the Ukrainian village.

Key words: American rural school, organizational and pedagogical bases, administrative bases, social bases, functional bases.

Підписано до друку 02.02.2011р. Формат 60х90/16.
Ум.друк.арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,0
Папір офісний. Гарнітура Times.
Замов. № 2
Наклад 100 екз.

Видавництво «АЛМІ»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК – №74 від 01.06.2000р.
20300, м. Умань, вул. Садова, 4 тел/факс (04744) 52670

e-mail: almi@ck.ukrtel.net